

ПРОЈЕКАТ 9.

„ПАНИСЛАМИЗАМ,
НЕООСМАНИЗАМ И САВРЕМЕНА
ТУРСКА - ПОСЛЕДИЦЕ ПО
РЕГИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ“

-научна конференција-

У организацији Евроазијског безбедносног форума дана 28.02.2017. године у Институту за међународну политику и привреду, Македонска бр. 25, одржана је научна конференција под називом "Панисламизам, неоосманизам и савремена Турска - последице по регионалну безбедност"

Конференцијом је руководио директор Евроазијског безбедносног форума проф. др Митар Ковач, који је поздравио присутне, саопштио циљ конференције и кратке уводне напомене. Циљ одржавања научне конференције био је да се кроз изношење основних информација из научних саопштења расветле садржај и обим појмова панисламизам, неоосманизам, као и друге кључне релације Турске данас, њене политике и стратешких опредељења према НАТО-у, ЕУ, САД-у, Руској Федерацији, као и према Балкану и Блиском истоку.

На конференцији су своја саопштења изнели:

1. Проф. др Митар Ковач
2. Проф. др Станко Нишић
3. Проф. др Спасоје Мучибабић
4. Проф. др Мирољуб Јефтић
5. Проф. др Предраг Ћеранић
6. Доц. др Јелена Вукоичић
7. Владимир Ајзенхамер, МА
8. Цевад Галијашевић, политички аналитичар

Конференцију су пратили представници: министарства одбране, Факултета безбедности, Института за међународну политику и привреду, Факултета политичких наука, удружења Част отаџбине и представници средстава информисања.

ОСНОВНИ СТАВОВИ И ПОРУКЕ СА КОНФЕРЕНЦИЈЕ

-Панисламизам је модерна и савремена метода по начину деловања исламиста али теоријски основи нису савремени. Панисламизам је теоријски утемељен на класичним верским концептима

-Неоосманизам је жеља Турске да шири исламске вредности на Балкан

-Односи између муслимана и немуслимана нигде нису хармонични.

-Мигрантска криза – земље ЕУ су затвориле своје грнице за мигранте, мигранти су остали заробљени. Ми не знамо ко се у нашој земљи налази.

-Две најугроженије регије од панисламизма су КиМ и БиХ. Ту исламисте доживљавају као сараднике а не као претњу

-Проблем панисламизма на Западу је главни разлог енормне популарности националистичких десничарских странака Општа ситуација у Турској.

Општа ситуација је релативно стабилна, након војног пуча, прем да се власти суочавају са оштрим политичким поделама, интензивирањем курдске оружане побуне, ратом у Сирији и активностима верски мотивисаних терористичких организација:

- Владајућа партија је оријентисана на даље сузбијање сваке озбиљније опозиције, при чему се неуспешни пуч користи као оправдање за потпуно елиминисање критичара власти.
- Подељеност опозиције и још увек снажну подршку већег дела турске јавности, Ердоган користи уједно да би припремио референдум (највероватније с пролећа 2017. год.), на коме жели да оствари успостављање председничког система и суштинску конценцентрацију политичке моћи.
- После неуспелог војног пуча, све парламентарне партије су издале заједничку декларацију у којој су осудиле покушај свргавања легитимне власти и биле уједињене у ставу да иза њега стоји Фетулах Гулен. Међутим, то је био једини моменат заједничког и усаглашеног деловања парламентарца.
- Мере које је Влада Турске предузела током ванредног стања, изазвале су дубоке поделе у друштву.
- Ердоган и премијер Б. Јилдирим изјавили су да је прелазак на председнички систем

приоритет на унутрашње политичком плану, уз образложење да је консолидација моћи једини начин да се избегне евентуални нови државн удар.

- Ердоган лично у постојећим околностима ужива рекордно високи рејинит од готово 70%, а активност опозиционих странака сведена је на минимум, баш као и рад независних медија.
- Турска од овог лета и формално постаје земља у којој је сва политичка моћ сконцентрисана у рукама председника државе. Упркос томе, након измене Устава уследиће транзициони период до 2019. године за коју су заказани наредни председнички избори, на којима ће се Ердоган поново кандидовати и вероватно успети да поново буде изабран на позицију шефа државе.
- Измена Устава и консалндација положаја су главни краткорочни Ердоганови циљеви, којима је подредио све остале активности, односно сви остали аспекти унутрашње политике стављени су у функцију њихове реализације.
- Како наводи АФП, према најновијим подацима које је објавила државна новинска агенција Анадолија, током истраге о пучистима ухапшено је више од 41.000 људи због сумњи да су повезани са имамом Фетулахом Гуленом, док се у западним изворима помињу бројке око 100 000 људи.
- У пагледу активности Анкаре, очекује се наставак чистки у државном апарату јер се тиме одржава политичка мобилисаност, али се истовремено и отвара простор да се на место смењеног, суспендованог и ухапшеног чиновничког кадра у правосудним органима, доведу председникови лојалисти.
- Ердоган ће настојати да избегне веће поделе у странци и да спроведе чистке, пре парламентарних избора (који ће бити расписани превремено упоредо са председничким изборима половином 2019. г.
- Курдски покрет у Турској све више користи бомбаше самоубице односно нападе импровизованим експлозивним средствима уграђеним на моторна возила. Такве нападе организују групе Курдистански соколова слободе (ТАК) које окупљају млађе чланове Курдске радничке партије (ПКК).
- Анкара намерава да обезбеди средства за имплементацију програма реконструкције на ј/и земље у износу око 46 милијарди УСД у развој инфраструктуре и локални економски

развој. Тако ће настојати да економски ревитализује курдске области с обзиром да би сваки други модел довео до поновног јачања отпора и незадовољства становништва.

Турска се данас посматра као један од „главних губитника“ сиријског грађанског рата. Велики број избеглица из Сирије прешао је преко територије Турске или у њој борави, што је она у почетку подржала, али се то касније рефлектовало на безбедност саме Турске.

Данас се Турска озбиљно померила од секуларне државе у првцу доминације вере у управљању државом на основама политичког ислама. Такав тренд промена значајно се рефлектује на све функције државе, посебно на спољнополитичку и одбрамбену функцију, односно турске оружане снаге које су биле гарант секуларне државе и чувари дела Кемала Ататурка.

На спољнополитичком плану, изражено је незадовољство турских власти због неадекватне подршке западних земаља током и након покушаја војног удара. То је била прекретница која је изазвала и значајне корекције спољне политике и јачање односа са РФ, која се поново позиционира као најзначајнији енергетски партнер Анкаре.

Турске амбиције повратка на Балкан

- Запоседање Балкана је пројектовано под окриљем САД и дешава се у БиХ,
- Постоје две Турске политике, Ердоганова и „Дубоке државе“,
- Турска настоји да запоседне све важне сфере друштвеног живота у БиХ: медије, спорт, оснивају се разне НВО и Турска политика и култура је све више присутна у БиХ,
- Бошњаци су Турску заставу почели да доживљавају као своју,
- Однос Турске према БиХ зависи од односа Турске са Русијом,
- Турска неће напуштати савезништво са Русијом, вероватно ће да тргује са САД,
- Безбедносна ситуација остаје јако комплексна у БиХ и Републици Србији. Они који желе да дестабилизују Балкан паралелно раде са Изетбеговићем и са Тачијем,
- Однос Турске према Балкану, БиХ и Србији зависи од њених односа са Русијом.

Полистратегички аспект односа сарадње Србије и Турске

• Два века стварања модерне српске државе свој рудимент имају почетку борбе за ослобађање од ропства отоманског царства. Отуда, односи Србије и Турске у периоду од почетка 19. века до краја Првог светског рата, првенствено, јесу односи сукоба и ратова. Од краја Првог светског рата до 2006. године, Србија битише у разним државним ентитетима, на као самостална и независна држава, те се и односи са другим земљама, па и Турском, требају посматрати у том контексту. Поред билатералних, односи ентитета којима је припадала Србија са Турском, пре свега, одвијали су се у оквиру бројних регионалних иницијатива, које су обхватале балканске или земље југоситочне Европе. Те регионалне иницијативе, првенствено, биле су усмерене на сарадњу у мултилатералном и мултидимензионалном опсегу. Изузетак јесте агресија НАТО на СР Југославију (1999) када је Турска била једна од земаља чланица агресора.

- Након 2006.године, односно од времена када је Србија поново самостална и независна држава, односи са Турском одвијају се на билатералној и мултилатералној основи. Неке од иницијатива за сарадњом које су почеле у време постојања разних државних ентитета којима је припадала Србија (СРЈ, ДЗ СЦГ) настављене су и након 2006.године.

- Између Србије и Турске, као самосталних и независних држава, мноштво је разлика и мало сличности. Односи те две независне државе значајно су оптерећени историјским наслеђем, а одвијају се у складу са сопственим интересима и циљевима, који су у складу са тренутном позицијом и аспирацијама сваке од њих.

- Значајна иницијатива у домену сарадње са Турском јесте и трилатерални састанак Турске, Србије и БиХ. Први трилатерални самит одржан је у Истамбулу (Турска) 24.априла 2010.године, а други у Карађорђеву (Србија) 26. априла 2011.године. На трећем трилатералном самиту у Анкари (Турска) одржаном 14-15. маја 2013.године, између осталог, усвојена је Декларација, која садржи:
 - 1) постизање циља стварања стабилног, мирољубивог и просперитетног Балкана,
 - 2) свеукупни напредак, посебно у области мирољубиве кохабитације и интеграције у европске структуре, што је Балкан и постигао у последњих 10 година;
 - 3) опредељеност да се охрабри и подржи интегрисање у ЕУ и да се поделе искуства придруживања и
 - 4) консултовање и сарадња у економији, култури, образовању, науци, енергији, инфраструктури, транспорту, спорту и туризму, као што је предвиђено трилатералним балканским самитом, као функционалним оквиром регионалне сарадње.

- Према подацима Привредне коморе Србије, Турска спада у ред важнијих трговинских партнера. Робна размена је најзначајнији вид те сарадње, а у порасту су трговински промет у слободним зонама и послови оплемењивања. Турска је на 17.мestu земаља у које Србија извози, а на 7. месту земаља из којих Србија увози. У Србији је активно 20-25 турских фирми, које запошљавају око 7.000 радника.

- У оквиру економске сарадње Србије и Турске значајно је напоменути и то да су министри економије Турске, БиХ и Србије (13-15.05.2013) потписали „Декларацију о економској и трговинској сарадњи“ и формирали трилатерални трговински комитет ради побољшања економске сарадње. Дана 26.10.2016.године у Истамбулу је отворено заједничко трговинско представништво Србије и БиХ, а у оквиру Трилатералне комисије за трговинску и економску сарадњу Турске, Србије и БиХ, која је обновљена 2015.године.

- Питања безбедносне и одбрамбене сарадње Србије и Турске саставни су део процеса регионалне сарадње започете пре и након 2006.године, као и непосредни израз те сарадње у односима две државе. Као непосредни облици регионалне сарадње у домену безбедности о одбране у којима учествују Србија и Турска издвајају се: Иницијатива за превенцију и спремност за деловање у случају катастрофа у ј/и Европи (2007); Центар за сарадњу у области безбедности - RACVIAC (2010); Сарадња министара одбране земаља ј/и Европе (1996); Регионални центра за борбу против прекограничног криминала (2009); Конференција начелника генералштабова оружаних снага земаља ј/и Европе (2007) и други. Поред наведеног, а у оквиру НАТО програма Партнерство за мир, Турска учествује

у иницијативама које су развијене између Србије и НАТО, као на пример Група Србија – НАТО за реформу одбране (ДРГ).

- Непосредна сарадња Србије и Турске у сфери одбране, у периоду од 2006.године имала је различит интензитет, са значајнијим активностима након избора у Републици Србији 2008.године, односно потписивања Плана билатералне војне сарадње 2009. године. Билатералне војне консултације Србије и Турске интензивно су се одвијале до 2012.године, када је дошло до опадања њиховог интензитета и застоја. Основне активности војне сарадње две земље биле су: заштита поверљивих информација и материјала у области војне индустрије; трансформација војног аеродрома „Лађевци“ код Краљева у цивилно-војни аеродром средствима из турске донације (Турска је доирала 10 милиона долара); образовање (размена полазника у војним школама и академијама две земље) и обука; војномедицинска сарадња; заједничке вежбе специјалних снага у периоду од 2008 до 2010.године, те учешће на сајмовима наоружања и војне опреме у Србији и у Турској.

Војни аспект деловања савремене Турске

Војни аспект деловања Турске тешко је сагледати без непосредног увида у њено спољнополитичко односе са утицајним субјектима међународних односа, као и без сагледавања унутрашње стабилности и терористичког деловања припадника ИД и оружане побуне Курда у ј/и делу земље.

Турска је историјски заинтересована за непосредно стратегијско окружење, пре свега за Блиски исток и за Балкан. Аспирације су биле веће када је била моћна империја и када је сањала да загосподари што већим светским просторима, ширећи огњем и мачем ислам и исламску културу.

Данас Турска настоји да буде водећа регионлна сила и да се што више нађе у друштву највећих сила савременог света:

- Таква стратегија, након почетка сарадње са РФ довела је и до отвореног и конструктивног укључивања Турске у рат у Сирији, где настоји да успостави властиту сверу утицаја на северу те државе. У вези са тим, очекује се наставак турског ангажовања у Сирији које ће у све већој мери бити усмерено на борбу против курдских формација у тој земљи.

Напори које Турска улаже у побољшању сопствене позиције у међународној заједници постају све видљиви. Премијер Турске Јилдирим најавио је да ће фокус Турске бити на побољшању односа са Русијом, Израелом, Египтом и Сиријом.

- Турска настоји да „присвоји“ решавање палестинског питања од Египта. Другим речима, Турска жели да у потпуности преузме контролу и управљање процесима за решавање палестинског питања. Неуобичајено оштрим речима за дипломатске прилике амбасадор Немачке у Анкари је истакао да Турска одступа од универзалних вредности и европских норми: прекршен је принцип пресумпције невиности према ухапшенима и врши се притисак на медије и неистомишљенике.

- У тренутној ситуацији, нема ни говора о визној либерализацији, што би за последицу могло да има одустајање Турске од споразума са ЕУ о реадмисији миграната.

- Званичници земаља ЕУ, као и администрације у Бриселу чекају инструкцију да константно одржавају комуникацију са Турском на различитим нивоима, како би се стекао утисак да се стално ради на усаглашавању спорних питања. Турска неће мењати Закон о борби против тероризма, што је кључна тачка спорења између Брисела и Анкаре. Наиме Турска сматра да мора постојати баланс између људских права и слобода с једне и безбедности грађана с друге стране.

- С обзиром на дугогодишњу борбу против РКК и терористичке нападе припадника ISIL, Турска заступа став да је безбедност грађана њен врхунски приоритет. Изменом или укидањем Закона о борби против тероризма, баланс би се пореметио, што Турска неће дозволити.

- Друга значајна тачка спорења ЕУ и Турске је визна либерализација. Брисел заступа тезу да је визна либерализација у ствари део процеса приступања Турске ЕУ и да је повезана са поштовањем људских права и слобода у Турској. У том смислу, Споразум између Турске и ЕУ о реадмисији миграната је посебно питање, о ком треба да се преговара независно. Међутим, Турска заступа став да су визна либерализација и реадмисија интегрални делови Споразума.

- ЕУ има далеко већу потребу да одржи дијалог него што је то случај са Турском. Анкара је тога свесна и због тога непопустљива. Турска није добила очекивану подршку након неуспелог пуча, а ЕУ није испунила ни једно обећање. ЕУ са Турском би постала у потпуности инструмент САД и у таквој Унији би био угашен Де Голов сан о Европи слободних народа и држава. То више неби ни била ЕУ него нека скраћена Евроазија.

- Избор Доналда Трампа у Турској је окарактерисан као изненађење, али се у иступима званичника може уочити нескривено задовољство. Односи између САД и Турске су оптерећени са два кључна проблема: 1) сарадња САД са Курдима у Сирији, које Турска третира као терористичку организацију повезану са РКК и 2) одуговлачење САД да Турској изручи Фетулаха Гулена.

- У вези с тим, у Турској преовлађује мишљење да ће Трамп бити далеко конкретнији када је у питању решавање Сиријске кризе, али је још увек рано да се предвиде конкретни кораци нове администрације. Очекивања Турске су да ће Трамп направити отклон од досадашње политике САД, у погледу изручења Фетулаха Гулена.

- Турска и САД су се мимоишле по питању цивилизацијско-верских визија, Турска се окреће ка Истоку и САД губи свој рејтинг, јер Турска постаје све више исламистички обојена.

- САД од Турске жели поузданог стратешког савезника, пасивног, који неће бити у тој мери присутан на Блиском Истоку, а ту се њихове визије мимоилазе.

- Турска себе види као модел који треба следити, САД види Турску као некога ко је с једне стране нужан савезник, а са друге стране све проблематичнији.

- Америчка администрација својом политиком све више гура Турску ка Москви

- Спољнополитичко деловање Турске на Балкану је у протеклом периоду било је смањено због преокупираности тамошњих власти унутрашњом ситуацијом и кризама у Ираку и Сирија. Привремена пасивност Анкаре ипак није довела до прекида програма јачања политичког и економског присуства, примарно у БиХ и донекле Македонији. Турске власти наставиће да пружају подршку прелазним институцијама у Приштини са циљем афирмације независности лажне државе Косово.

- Турска остаје један од најактивнијих заговорника трансформације Косовских снага безбедности у „Оружане снаге Косова“ и ревизије Дејтонског уставног оквира у БиХ.

- Осим нормализације односа са РФ, понавно јачање утицаја Турске у региону истовремено може да буде олакшано и њеним растућим значајем за енергетску безбедност Балкана, јер се траса готово свих гасовода који могу да представљају замену за руски гасоводни систем простире прека турске територије. Такав развој ситуације ће погодovati јачању економског и политичког утицаја Анкаре у региону, чему допринели и актуелизација пројекта "Турски ток". Осим тога, расту и изгледи да Турска, која у потпуности контролише миграторни притисак на тзв. балканској рути, ту позицију искористи како би од европских и земаља региона испословала нове привилегије на Балкану.

- Политички инструменти којима Турска покушава да увећа утицај у региону Балкана обухватају: 1) деловање у оквиру НАТО и 2) мултилатералне регионалне иницијативе. Ангажовање у НАТО и подршка ширењу чланства Савеза на све балканске државе за Анкару представљају начин да се очува сагласност интереса са САД. За решавање отворених питања међу балканским земљама Турска користи као начин да ограничи утицај ЕУ и да се наметне као алтернативни центар утицаја.

- Економски инструменти Анкаре су директне инвестиције у стратешке привредне секторе. Турска је оријентисана на саобраћајну инфраструктуру у Србији (Рашка регија и КиМ), БиХ и Албанији, коју тежи да повеже у јединствену саобраћајну целину. За сада је инвестирање у региону и даље знатно ниже у односу на улагања земаља ЕУ и Русије.

- Културолошки инструменти који помажу турски наступ пре свега се односе на њен верски утицај. Директорат за верска питања Турске увећао је број сусрета са локалним исламским верским званичницима и висину новчаних средстава за стипендирање студената теологије из балканских земаља (на годишњем нивоу на школовање се упућује око 300 студената из региона). За сада се исламска заједница у Бугарској, Албанији и Црнај Гори у великој мери усмерава из Анкаре, а турски верски званичници настоје да се активно укључе и у рад ИЗ у Македонији и Србији. Очекује се јачање активности Турске

са циљем стварања обједињене ИЗ на Балкану, укључујући и ИЗ у Србији, под окриљем турских верских власти.

Војно деловање Турске може се условно довести у контекст три питања:

- 1) Реформе и "чистке" у турским оружаним снагама,
- 2) Борба против оружане побуне Курда у Турској, Сирији и Ираку и учешће у рату у Сирују у борби против ИСИЛ-а и
- 3) Војно технолошка модернизација Турских ОС

- Влада је осим покретања реформи, наставила са истрагама припадника Гуленовог (Хизмет) покрета у ТОС, у оквиру којих је око 6.500 официра до сада ухапшено/отпуштено. Заједничку одлику својствену тим лицима представља чињеница да су официри били ангажовани на пројектима значајним за трансформацију ТОС односно да су сви похађали неки облик постдипломског усавршавања на војно-школским институцијама у САД. Осим тога, цивилне власти издале су налоге за хапшење готово 40 турских изасланика одбране, док је приближно 300 официра у структуре НАТО добило налог да се врати назад у Турску. Иницијална сазнања у том смислу указују да власти планирају да наставе притисак на ОС. Са тим циљем одобрено је формирање Експертског савета у саставу ГШ који цивилним судским властима помаже у идентификовању и процени да ли су ухапшени официри заиста повезани са Гуленовим покретом. За сада још увек не располажемо сазнањима о саставу тог тела нити о критеријумима које примењује у раду.

- Ердоган се све више ослања и на приватне безбедносне компаније као начин за обезбеђивање властитих циљева. Најбитнију улогу у том смислу има компанија САДАТ, која је обучавала припаднике омладинске организације АКП и провладиних невладиних организација а Фондација за омладину и образовање Турске односно Отоманска Срца којима су потом издате и дозволе за ношење оружја односно који су преузели старање о стању безбедности председника. Те организације уједно су била активно укључене у гашење пуча када су се масовно одазвали на позиве које је у име власти путем локалних цамија објавио Директорат за верска питања Турске (Дијанет). Поред тога, инструктори САДАТ били су укључени у обуку туркменских јединица из састава Слободне сиријске армије (FSA), односно да су за њихове потребе били организовали набавку противоклопних средстава Турске производње и куповину НВО у БиХ и Либији (чији је превоз потом извршила компанија VLFZ Group - у власништву Ердогана). Иста компанија организовала је паравојне групе које су на југоистоку Турске биле укључене у борбу против ПКК, али и у нападе на цивилно становништво.

- Након неуспешног војног пуча у ОС Турске одвијају се опсежне реформе које су одговор владе кроз честе кадровске чистке. Анализа председничких декрета донетих на основу председничких овлашћења успостављених увођењем ванредног стања у вези са тим указује на промене у командном ланцу, и то:
 - 1) Начелника Генералштаба убудуће ће именовати председник;
 - 2) Састав Врховног војног савета биће уравнотежен тако да у његовом саставу број представника ОС и цивилних руководилаца буде изједначен;
 - 3) Генералштаб ће бити потчињен председнику (уместо премијеру што је до сада био

случај), команданти видова биће потчињени Министарству одбране, али ће председник и премијер задржати право да им непосредно (без обавештавања начелника ГШ) издају инструкције и наређења. Поред тога, војне академије биће интегрисане у нови Национални универзитет одбране потчињен Министарству одбране.

4) Истим декретима Жандармерија и Обалска стража биће измештени у МУП, док су наменска индустрија и болничке установе сада у надлежности Министарстава привреде и здравља.

- Чистке спроведене у оквиру турских ОС ће се краткорочно негативно одразити на њихову ефикасност и борбену готовост поготово када је реч о попуни РВ које се сусреће са све већим проблемом недостатка оспособљеног и искусног кадра за наставак операције у Сирији. Иако је за сада тешко проценити какве ће последице покренуте реформе имати на турске ОС у дугорочном периоду, поједине мере и одлуке могу да имају неповољан утицај.
- Директно именовање начелника ГШ и изједначавање значаја војне и цивилне компоненте Врховног војног савета ће вероватно увећати политизацију официрског кадра и поуну командног ланца присталицама владајуће партије.

Циљ кадровске реформе јесте успостављање снажније политичке контроле, а не и ефикаснијих механизма цивилног надзора турских ОС. Исто се може закључити из чињенице да реформама није предвиђено јачање парламентарног надзора. Самим тим за очекивати је да ће се већина одлука у вези са турских ОС убудуће доносити у оквиру Врховног војног и Савета за националну безбедност, у којима је изражен утицај председника.

Специфичан аспект текућих чистки у турских ОС представља то што се њима махом уклањају официри са наглашено атлантистичким ставовима, односно руководиоци који су заговорници безусловног чланства у НАТО. У исто време, јача утицај кдрова блиских шефуванпарламентарне Отапцбиске (Ватан) партије Догу Перинцеку. Иако је наизглед реч о политички маргиналним личностима, њихова снага почива на јаким везама са кемалистичким параобавештајним групама (тзв. Органозација Ергенекон). Та група је за кратко време успела да се позиционира као важан савезник у борби против Гулениста и да захваљујући томе задобије поверење председника Ердогана. Осим тога, иста фракција одиграла је значајну улогу у нормализацији односа са Русијом.

Употреба Турских ОС

Курдско побуњеништво је у Турској присутно од 1925. године и оно се развијало и мењало у зависности од времена, услова, околности и окружења.

Данас Курда има око 30 милиона, у Ираку чине око 17% популације или 6,5 милиона људи у Сирији око 10% (око 3 милиона), у Ирану 10% (око 7 милиона) а највише их је у турској где их има између 15% и 25% становништва (од 11 до 15 милиона). Број у Турској варира јер је на снази лабаво примирје а циљ борбе је аутономија а не пуна независност, те је добар део борбено способне популације у Сирији и Ираку где се боре за очување своје аутономије и против снага Исламске државе. Ипак умешаност турске војске у сукоб у

Сирији свакако доприноси затезању односа и многи курди оптужују Турску да у ствари подржава Исламску државу у борби против курда.

Турска је са властите стране границе разместила оклопну, механизовани и специјалну бригаду, при чему је највећи део снага сконцентрисан на границама курдског кантона Африн у Сирији. Турска на тај начин жели да обесхрабри курдске формације у евентуалним операцијама.

Премда су турске власти приморане да одступе од учешћа у операцији за ослобођење града Мосула, Анкара је у близини тог града задржала војно присуство (камп у близини Башика) и учествује у обуци добровољачких сунитских јединица.

Постоје и суштинске промене у погледу односа Анкаре према питању деловања Исламске државе (ИД) на турској територији, поготово након почетка турског војног ангажовања у Сирији. Премда је у прошлости било очигледно да турске власти имају релативно попустљив став у односу на ИД, таква ситуација промењена је у потпуности. У вези са тим акције против ИД су појачане, а њихов резултат је вишеструко слабљење инфраструктуре дихадиста на територији Турске.

- У вези са тим могуће је да ИД више није способна да преко турске територије транспортује велике групе бораца односно знатније количине наоружања према Сирији, иако и даље има значајне ћелије у већим градовима и у ширем рејону сиријско-турске границе.
- С обзиром да ток борбених операција група под турским утицајем на северу Сирије у све већој мери подстиче сукоб са ИД, може се очекивати да би и дихадисти у наредном периоду требало да појачају деловање односно учесталост терористичких напада. Основни циљ дихадиста у том смислу представља покушај да се Анкара насиљем приволи да одустане од учешћа у операцији савезничких снага.

Прилике у Сирији карактерише тренд погоршања ситуације чему у значајној мери доприноси привремени слом политичких консултација Москве и Вашингтона. Такав исход је потпуно неприкватљив за САД и део њихових блискоисточних савезника који све чешће потенцирају потребу директних напада на режимске снаге у Сирији. Ангажман Турске у сукобу је ограниченог карактера и за циљ има слабљење курдских група на северу Сирије.

Мало је вероватно да би Анкара могла да се определи за отворену подршку опозицији против режима, али ће заузврат очекивати успостављање властите зоне утицаја на северу државе.

У САД (14-16.10.2016.) потписан споразум о приступу Турске коалиционим снагама у Ираку. Споразумом је дефинисано: Турска ће ангажовати само авијацију, а по циљевима у Ираку може дејствовати искључиво по позиву САД. У вб "Инцирлик" су за ту намену одвојена четири турска авиона типа F-16, која су у сталној борбеној готовости. Споразум представља уступак који су САД учиниле Турској. Наиме, званичан став САД о ангажовању Турске на територији Ирака је недвосмислен: оно је једино могуће уколико влада Ирака затражи помоћ Турске, што је мало вероватно. У тренутним околностима, не

очекује се да ће САД позвати Турску да се укључи у нападе из ВаП. Турској је споразум потребан ради унуграшње политичких потреба.

Почетак ваздухопловне кампање турских оружаних снага против ИД резултат је договора Вашингтона и Анкаре. Анкара је упоредо са нападима на ИД у Сирији обновила дејства против Радничке партије Курдистана. Турске власти теже да борбу против ИД искористе као инструмент за сузбијање наоружаних курдских групација дуж границе са Ираком и Сиријом. Томе доприносе амбиције шефа државе Реџепа Ердогана који нормализацију односа са Вашингтоном сагледава као предуслов за формирање нове владе којом ће доминирати његова матична Партије правде и развоја (АКП).

Значајнији уступак Вашингтона представља спремност да се Анкара прећутно подржи у акцијама које за циљ имају слабљење курдског фактора у пограничним областима Турске са Ираком и Сиријом. Наведено потврђује блага реакција Вашингтона након одлуке Анкаре да упоредо са нападима на ИД обнови и дејства по положајима Радничке партије Курдистана (ПКК) на северу Ирака као и млак протест Регионалне владе ирачког Курдистана која је готово зависна од америчке полктичке и војне подршке.

Вашингтон је прихватио и захтев Анкаре да буде активније укључена у програм обуке и опремања оружаних формација сиријских опозиционих група, чиме се објашњава и спремност Турске да тим снагама повери контролу над стратешки значајном копненом зоном безбедности.

Одлука о заоштравању односа према Курдима и ИД највероватније ће проузроковати погоршање безбедносних прилика у Турској која у предстојећем периоду може да буде изложена порасту терористичких напада па и обнови отворене побуне на већински курдском југоистоку државе.

Турека је интервенцијом у Сирији успела да за веома кратко време оствари знатне добитке на унутрашњем и спољнополитичком плану:

- 1) да демонстрира да су турске ОС и након неуспешног пуча и чистки остале способне да одговоре на властите задатке;
- 2) спречи повезивање курдских територија на северу Сирије;
- 3) ослаби и потисне ИД из рејона турско-сиријске ранице;
- 4) очува имиџ силе способне да у извесној мери штити сунитске интересе у Сирији и
- 5) позиционира Ердогана као лидера који се не либи да делује једнострано у ситуацији у којој су интереси Турске угрожени. У погледу самог војног доприноса Анкаре операцији на северу Сирије, процењује се као релативно мали.

Донекле ограничавајући чинилац за Турску на северу Сирије представља то што Анкара ипак не контролише у патпуности групе у оквиру Слободне сиријске армије (ФСА). Због тога Анкара је у извесној мери приморана да следи темпо који ФСА намеће, односно да уважи захтеве које у погледу даљег тока операције износе побуњеничке вође.

Турска, Русија и Иран су у децембру 2016.године постигли договор да буду гарант споразума о успостављању примирја у Сирији. Споразумом су обухваћена три документа:

- 1) Споразум о прекиду ватре између сиријског режима и побуњеничких група;
- 2) Механизам за контролу примирја и
- 3) Изјава о намерама да се почне са политичким

преговорима о окончању конфликта. Примирје је ступило на снагу 30.12.2016. и углавном се поштује.

Турска ће покушати да искористи политичку кризу у Бугарској и повећа свој утицај. Циљ Ердогана је и остваривање сарадње у граничном појасу између Турске и Бугарске, због актуелне ситуације са мигрантима, кроз учешће турских полицајаца и цариника на граничном прелазу "Капетан Андреево" и то на бугарској страни, под изговором да се спречи улазак миграната, а заправо да би Турска имала директан и бољи увид у дешавања на бугарској страни.

Војно технолошка модернизација Турских ОС

Интензивирање улагања у наменску или војну индустрију са намером да што више произведе за ОС

Набавка сложених борбених система, посебно за РВ и ПВО.

Иако Москва и Анкара активно преговарају о испоруци руских противваздушних система С-400 „Тријумф“, ни једна ни друга страна не саопштавају никакве детаље споразума, стога се многи питају да ли би то могло уједно да значи и постепен излазак Турске из НАТО-а. Огласила и руска компанија „Алмаз Антеј“, која производи те ракетне системе, саопштивши да, упркос великим поруџбинама, и даље има довољно капацитета за производњу нових који би могли бити намењени Турској. Наиме, тврде аналитичари, сасвим је извесно да би савезници Турске били бесни уколико Русија инсталира своје системе на територији земље-чланице НАТО-а, јер би преко њих "могла да се докопа поверљивих војних података" Алијансе. Прерано је доносити било какве закључке када је реч о тако озбиљном питању као што је излазак из Алијансе. Турска би могла да искористи читаву ситуацију како би испреговарала посебан статус унутар НАТО-а.

Генерал у пензији Неџат Еслен, који за Спутњик каже да Анкара нема ПВО системе који могу да откривају циљеве на средњој и великој висини, што представља велики проблем за безбедност Турске, поготову ако се узме у обзир да поједине земље у региону у арсеналу имају балистичке ракете.

Турска се налази у веома проблематичном региону и напосто мора да поседује сопствени ПВО систем, баш као што га има и „ Израел“. Он подсећа и да је Анкара прошле године одустала од куповине кинеског система због притисака из САД и НАТО-а, а не искључује се могућност да се иста прича понови и са руским С-400. Еслен као пример тог парадокса наводи Грчку која купује ПВО системе истовремено и од НАТО-а и од Русије.

Мало је вероватан сценарио да ће у скорој будућности Турска напустити НАТО, као ни да ће Русија испоручити то наоружање Анкари, а да Турска заузврат не редефинише своју позицију у Алијанси. Подсећања ради, С-400 је противваздушни систем одбране који може да обара било какве авионе, укључујући и стратешке бомбардере, као и све типове балистичких и крстарећих ракета на далекој и средњој удаљености. На употреби руској војсци је још од 2007. године, а једина земља која је те системе до сада купила од Русије је Кина, док се тренутно воде преговори о испоруци „Тријумфа“ и Индији.